

با آغاز فصل پاییز و تلاقی آنفلوآنزا و کرونا نیازمند تمهیدات جدی تری هستیم

ایمان بیاوریم به فصل جوکان کرونا

بهمن واسفند ۹۸ که کرونا وارد ایران شد و آن بلبشو و فضای عجیب و هولناک در کشور ایجاد شد، عده‌ای بودند که نگرانی آینده را داشتند. ماه‌ها و روزهای آینده‌ای که معلوم نبود در جریان این اپیدمی وحشتناک چگونه رقم خواهند خورد. همان روزها عده‌ای دلخوش به

ابوالقاسم رحمانی
دبیر گروه جامعه

گرمای هوا بودند که در روزها و ماه‌های ابتدایی و اوج گیری کرونا در گرم‌ترین نقاط کشور این دلخوشی هم زود ناامید شد. رفته‌رفته وقتی دنیا از تهیه و تولید واکسن و دارویی برای این ویروس ناشناخته عاجز ماند، نگرانی‌ها گسترده‌تر شد و حالا همه نگران بازگشت فصل سرما شده‌اند. فصلی که در آن دیگر فقط کرونا باعث ایجاد نگرانی نیست و بیماری و بیماری‌های دیگری هم احتمالا گریبان گیر مردم و سیستم بهداشت و درمان کشورهای دنیا خواهد شد. آنفلوآنزا و انواع مختلف آن از این دست نگرانی‌هاست که در ایران هم آن را احساس می‌کنیم. البته نوع مواجهه کشورها با شیوع کرونا و میزان و نوع مدیریت این همه‌گیری در آنها هم در میزان این نگرانی اثرگذار است. به اعتقاد کارشناسان کشورهایی که توانستند تا حدی شرایط شیوع کرونا را با تکیه بر روش‌ها و سناریوهای مختلف و اتخاذ و اجرای سیاست‌های کارآمد کنترل کنند، در فصل و ماه‌های سرد پیش‌رو حتما مشکلات کمتری را متحمل خواهند شد و کمتر نگران افزایش بیماری و تلفات ناشی از آن خواهند بود. منتها در ایران کمی ماجرا متفاوت است. ما هرساله در این فصول به دلایل خاص مشکلاتی در مواجهه با بیماری‌های فصلی از جمله آنفلوآنزا و... داشته‌ایم. حالا امسال شرایط سخت‌تر از قبل خواهد بود. سناریوهای نسبتا شکست‌خورده در مواجهه با کرونا این شرایط را سخت‌تر از قبل هم کرده‌است، به‌طوری‌که علی‌رغم اینکه بسیاری از کشورهای دنیا منتظر شروع دوم کرونا در فصول سرد سال هستند، ما این موج را با فاصله بعد از موج اول تجربه کرده‌ایم و حتی عده زیادی از کارشناسان معتقدند ما از همان موج اول هم عبور نکرده‌ایم و نتوانسته‌ایم آن را مدیریت و کنترل کنیم و اندرخم همان موج اولیم! با این اوصاف و با توجه به اظهارات متعدد و مختلفی که از سوی مسئولان و کارشناسان بهداشت و درمان کشور در رابطه با پاییز سختی که پیش‌روی ما قرار دارد، بد نیست به شرح وضعیت آینده بپردازیم و نظرات کارشناسان را در رابطه با روزهای پیش‌رو بدانیم. به همین خاطر و با توجه به تصور موجود نسبت به آینده، پاییز پیش‌رو را می‌توان در مواجهه با سه موضوع بررسی کرد. یکی مواجهه ما با کرونا، یکی مواجهه با آنفلوآنزا و دیگری مواجهه با بیماری‌هایی که ممکن است تازه شیوع پیدا بکنند.

■ دولت توصیه‌های وزارت بهداشت و کارشناسان را جدی نگرفت

که اگر این کار را نکنیم ممکن است مردم ما این موضوع را رعایت نکنند، همان طور که شاهد هستیم که مردم رعایت نمی‌کنند. در فصلی که باید موارد بهداشتی را رعایت کنند و به مسافرت نروند ولی به مسافرت می‌روند. دوره‌می‌های آخر هفته خود را دارند و در تجمعات وارد می‌شوند و ماسک به آن صورتی که باید استفاده نمی‌کنند. فاصله اجتماعی را رعایت نمی‌کنند و این مسائل مهم است. من فکر می‌کنم این بخش را از دست دادیم، مردم ما نشان دادند اگر جدی از آنها خواسته نشود شاید خود را مکلف به رعایت این موضوع نکنند. در کنار این موضوع اشاره من به سمت دولت می‌رود که به نظر من، خیلی سیاست‌های پیشگیرانه و رعایت و اجرایی کردن توصیه‌های وزارت بهداشت و کارشناسان را جدی نگرفت و موجب شده همچنان این موضوع ادامه داشته باشد و ما موفق نشویم علی‌رغم تلاشی که وزارت بهداشت و کارکنان سلامت می‌کنند، در کنترل کردن این عفونت موفق باشیم و اگر این ادامه یابد مطمئنا از هم‌زمانی آنفلوآنزا و کووید هم بیرون نمی‌آییم.»

همان چیزی که همگی درباره آن صحبت می‌کنیم و شامل ماسک زدن، رعایت فاصله اجتماعی، عدم ورود به تجمعات، در خانه ماندن و تمام موارد بهداشتی‌ای که بیان شد. همچنین می‌توان امیدوار بود که ماسک زدن بین مردم رواج یافته و شاید امسال درمورد آنفلوآنزا هم کمتر شاهد باشیم. شاید این موضوع در بسیاری از کشورها صدق کند، کشورهایی که از نظر فرهنگی رعایت می‌کنند و خود را ملزم به این موضوع می‌دانند که مسافرت نروند، در خانه بمانند، مخصوصا در زمانی که شیوع بیماری‌های تنفسی است. ماسک بزنند و در تجمعات وارد نشوند اما درمورد ایران به این موضوع شک دارم. قدری فکر می‌کنم در بحث کنترل بیماری‌ها، درمورد کووید و الان آنفلوآنزا، چیزی که در ایران مغفول است و بدان توجه نکردیم، جامعه‌شناسی افراد و روانشناسی مردم ایران است. از یک سو ما قرنطینه نمی‌کنیم، اصرار نمی‌کنیم ماسک بزنند، ما به اجبار این کارها را نمی‌کنیم و قانون اجرا کردن نمی‌گذاریم و از سوی دیگر رفتارشناسی و جامعه‌شناسی مردم ایران را درنظر نگرفتیم

بباید و موثر بودن آن هم باید درنظر بگیریم، دارویی هم به‌طور مستقیم برای کووید نداریم، پیش‌بینی درباره کووید خیلی پیش‌بینی خوبی نیست. مطمئنا با افزایش تعداد افراد مبتلا مواجه خواهیم شد. آنفلوآنزا هم هرساله این کار را انجام می‌دهد. سالانه افراد به‌طور طبیعی اگر با اتفاق خاصی هم مواجه نشوند نسبت به آنفلوآنزا حساس هستند و آمار مرگ‌ومیر را نزدیک به ۸۰۰ هزار نفر تا یک میلیون و خرده‌ای داریم که بر اثر آنفلوآنزا فوت می‌کنند. امسال کووید و آنفلوآنزا را با هم خواهیم داشت. پیش‌بینی می‌شود اوضاع بدتر باشد. تقریبا افرادی که نسبت به ویروس آنفلوآنزا حساس هستند در مواجهه با کووید هم همین قدر حساسند. درمجموع باید همواره در مواجهه با بیماری‌ها بدترین سناریو را درنظر بگیریم. همه پیش‌بینی‌ها بستگی دارد چقدر بتوانیم در سیاست‌های پیشگیرانه موفق باشیم. یکی از آنها برنامه‌ریزی کردن برای واکسن است. مورد دیگر که اولین موضوع مهم است و اگر در کووید رعایت می‌کردیم این اتفاقات برای ما رخ نمی‌داد، اجرای بهداشت اجتماعی است.

■ پیش‌بینی می‌شود با تلاقی کرونا و آنفلوآنزا وضعیت بدتری داشته باشیم

خب، همان طور که گفتیم، پاییز سخت کلیدواژه پرتکراری است که مدت‌ها از سوی مسئولان بیان می‌شود و نسبت به آن هشدار می‌دهند. تلاقی کرونا و آنفلوآنزا نگرانی اصلی و در ادامه امکان بروز و ظهور ویروسی جدید نگرانی دومی است که دنیا با آن مواجه است و کشورها خود را برای آن آماده می‌کنند. در رابطه با وضعیت آینده کرونا و پاییز و زمستان همراه با همه‌گیری این ویروس ابتدا با علیرضا ناجی، استناد تمام ویروس شناسی دانشگاه علوم پزشکی شهیدبهشتی و رئیس مرکز تحقیقات ویروس شناسی آزمایشگاه ویروس شناسی بیمارستان مسیح دانشوری گفت‌وگویی انجام دادیم. او در این رابطه به «فرهیختگان» گفت: «امسال نگرانی‌ها مضاعف می‌شود، به‌خاطر اینکه این فصل هم آنفلوآنزا و هم کووید-۱۹ را داریم. با توجه به پیش‌بینی‌هایی که می‌شود، می‌دانیم میزان عفونت‌های تنفسی در این فصل‌ها ممکن است شیوع بالاتری داشته باشد. مطمئنا امسال سال آسانی برای ما نیست، با توجه به اینکه ما هنوز واکسن نداریم و معلوم نیست واکسن چه زمانی

■ در مواجهه با کرونا ما راه گزیر نداریم، راه گریز را باید انتخاب کنیم

■ شمال رفتن، به مدرسه رفتن در مناطق قرمز و شلوغی مراکز خرید راه مقابله با کرونا نیست

■ سیاست‌زدگی آمار ما را در کرونا افزایش داده است

علی‌دعاغ هوشیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شهیدبهشتی هم در این رابطه با «فرهیختگان» به گفت‌وگو پرداخت و ضمن اشاره به اینکه مادر مقابله با کرونا تابه‌حال ناتوان بوده‌ایم، خاطرنشان کرد: «شعر معروفی هست از سعدی که می‌گوید «به کین آوری با کسی بر ستیز که از وی گزیرت بود یا گریز» یعنی با کسی درافتید که یا بتوانید او را مغلوب کنید یا از دست او فرار کنید. ما الان در شرایطی گرفتار شده‌ایم که نه‌گزیر داریم، نه‌گریز! نه می‌توانیم از دست آن فرار کنیم و نه از پس آن برمی‌آییم. نه فقط ما که دنیا این چنین است. هفت ماه روی یک دارویی مانور دادند. یک روز کلروکین یک روز آزیترومایسین، یک روز رمدسیویر و... بود و هیچ‌یک قطعی نبود. اصلا بیماری دو فاز ویروسی و التهابی دارد. این دو با هم در تضاد هستند. اما آیا ما از پس این بیماری برمی‌آییم؟ اینکه چاره‌ای در این زمینه نداریم، قدری واضح است پس باید سراغ گریز برویم. با باید از پس این خصوصیات آنها این است که انواع مختلفی دارند که حدود ۱۹ تیپ از ویروس آنفلوآنزای A و هم آنفلوآنزای B داریم. به دلیل میزان‌های متعددی که وجود دارد ویروس آنفلوآنزای A می‌تواند با ویروس‌های آنفلوآنزای دیگر مخدوش نشوند و تیپ‌های جدیدی را ایجاد

مینو محرز عضو کمیته علمی ستاد ملی مقابله با کرونا هم در رابطه با دورنمای شیوع کرونا در پاییز و زمستان در ایران به «فرهیختگان» گفت: «همراهی دو ویروس کووید-۱۹ و آنفلوآنزا با هم و یا همراهی ویروس‌های دیگر با اینها شرایط را سخت‌تر می‌کند و شدت بیماری را افزایش می‌دهد و نگرانی‌هایی در این رابطه وجود دارد. این تعداد واکسنی هم که خبر از خرید و واردات آن می‌دهند برای افراد در معرض خطر احتمالا کفایت خواهد کرد. البته اگر بشود بیشتر هم تهیه کرد و مردم دیگر هم از آن استفاده کنند، بهتر خواهد بود. در نیمکره جنوبی که فصل سرما را پشت‌سر می‌گذاریم، همین مساله رعایت کردن مسائل بهداشتی و استفاده از ماسک و دستکش و رعایت فاصله فیزیکی و... باعث شد که میزان شیوع آنفلوآنزا کمتر شود. با این حال اگر دسترسی به واکسن فراهم نشود، بهتر است. با این مدلی که ما با کرونا برخورد می‌کنیم و مدیریت به این شکل باشد حتما دچار مشکل خواهیم شد. همه چیز و همه‌جا را دارند باز می‌کنند. همین الان همه بیمارستان‌ها پر است. میلیون‌ها بچه در مناطق قرمز در مدرسه‌ها هستند و دور هم جمع می‌شوند و بیماری را منتقل می‌کنند. مضاف بر این امکان بروز ویروس جدید هم هست و خدا کمک کند و ان‌شاءالله شاهد بروز ویروس جدیدی نباشیم.»

■ بهتر است تعداد واکسن‌های بیشتری برای آنفلوآنزا وارد شود

■ با این مدل مواجهه و بازگشایی‌ها حتما به مشکل خواهیم خورد

■ استفاده از ماسک شیوع آنفلوآنزا در نیمکره جنوبی را کمتر کرد

مدارس حضور داشته‌باشم. در بازراه‌ای روز خرید شلوغی‌ها را ببینید! افراد جوان و مسن را ببینید، در مدارس مناطق قرمز بچه‌ها نمی‌دانند باید رعایت کنند. در هر جایی که بگویید مردم ما رعایت می‌کنند؟ خیر! کشورهای درحال توسعه با این مسائل روبه‌رو هستند. وقتی می‌خواهند قرنطینه کنند آسیب می‌بینند، چون مردم از نظر اقتصادی دچار مشکل می‌شوند. کشورهای پیشرفته به‌شدت قرنطینه کردند و موج دوم خیلی نتوانست تحت شعاع قرار دهد و آمارها کاهش یافت. من به هیچ‌یک از جناح‌های سیاسی کار ندارم، این مساله سیاست‌بردار نیست. سیاست‌زدگی آمار ما را در کرونا افزایش داده است. راه‌حل این مساله علمی است و تیم علمی فارغ از دغدغه‌های اجرایی و سیاستی باید فکر کند و اتاق فکری وجود داشته باشد که این اتاق فکر پیش‌بینی کند. در اوایل بسیاری از همکاران ما بیان کردند تابستان کرونا تمام می‌شود. اگر آن زمان تمرکز می‌کردند در کشورهای حاشیه خلیج فارس که هوا گرم است، چرا کرونا از بین نرفت؟ در برخی کشورهای استوایی همان اوایل کرونا وجود داشت و باید می‌فهمیدیم کرونا در تابستان از بین نمی‌رود. باید سیاست‌های مدیرانه و پیشگیرانه و توام با پشتوانه قوی علمی و بررسی مدل‌های یک‌سری از کشورها را داشته باشیم.»

■ نگران پاندمی جدید از آنفلوآنزا هستیم، چون به دوره ۱۱-۱۰ ساله آن رسیده‌ایم

■ گویا بخش خصوصی هم می‌خواهد برای واردات واکسن آنفلوآنزا و فروش با قیمت آزاد اقدام کند

■ اگر این تیپ‌ها خیلی جدید باشند پاندمی‌ها را ایجاد می‌کنند. آخرین پاندمی‌ای که از آنفلوآنزا داشتیم پاندمی سال ۲۰۰۹ است که به آن آنفلوآنزای خوک می‌گویند.

الان نزدیک ۱۰۰۱ سال از آن پاندمی گذشته است و بسیار نگران هستیم با توجه به اینکه انتظار داریم هر ۱۰ سال یک پاندمی از آنفلوآنزا داشته باشیم، امسال هم منتظر این بیماری هستیم. امر مهم این است که با توجه به اینکه درباره ویروس آنفلوآنزا واکسن داریم و با توجه به اینکه داروی مستقیم هم داریم شاید بهترین راهکاری که می‌توان درباره آنها درنظر گرفت این است که میزان مصرف واکسن را منطقی و درست و با پوشش مناسب در کشور برگزار کنیم که قدری خیال ما از بابت ویروس آنفلوآنزا راحت‌تر شود. البته بهتر است واکسن بزنیم اما این واکسن جلوی بیماری را به‌طور کامل نمی‌گیرد اما می‌تواند شیوع این بیماری را کاهش دهد و شدت و حدت بیماری را در افرادی که واکسن را دریافت می‌کنند، پایین بیاورد. برای همین مهم است برنامه‌ریزی مناسب درخصوص واکسن برای

مساله بعدی که در رابطه با آن در ابتدای گزارش توضیحاتی ارائه کردیم، شیوع همه‌گیری آنفلوآنزا و تدابیری است که برای پیشگیری از شیوع آن درنظر گرفته شده. ناجی در رابطه با این مساله هم به «فرهیختگان» گفت: «هرساله در فصل سرما که از پاییز شروع می‌شود منتظر شیوعی از آنفلوآنزا هستیم. می‌دانیم که آنفلوآنزا و کووید-۱۹ هر دو بیماری تنفسی مسری هستند ولیکن عامل ویروسی متفاوتی دارند. عامل کووید-۱۹ کروناویروس جدید است اما آنفلوآنزا توسط ویروس آنفلوآنزا ایجاد می‌شود که این ویروس مختلف است. آنفلوآنزای A، آنفلوآنزای B و آنفلوآنزای C است که البته از آنفلوآنزای C کمتر می‌شنویم و کمتر از نظر بهداشتی مورد توجه است و بیشتر آنفلوآنزای A و آنفلوآنزای B هستند و از خصوصیات آنها این است که انواع مختلفی دارند که حدود ۱۹ تیپ از ویروس آنفلوآنزای A و هم آنفلوآنزای B داریم. به دلیل میزان‌های متعددی که وجود دارد ویروس آنفلوآنزای A می‌تواند با ویروس‌های آنفلوآنزای دیگر مخدوش نشوند و تیپ‌های جدیدی را ایجاد

■ امکان ظهور بیماری جدید در این فصل وجود دارد

سومین مساله‌ای که در ابتدا در رابطه با آن سخن گفتیم، مجاری امکان ظهور و شیوع ویروس و یا بیماری جدید در این فصول سرد سال بود که در این رابطه هم ناجی به «فرهیختگان» گفت: «باید منتظر باشیم چون نمی‌دانیم چه ویروس‌هایی می‌آیند. الان دو دسته بیماری تنفسی و دو ویروس داریم که خیلی ما را آذیت می‌کنند. یکی کروناویروس‌ها هستند و یکی هم آنفلوآنزا که مشکل هر ساله ماست که هر یک دهه به بعد ممکن است موجب پاندمی شود. واقعیت این است اگر از این بگذریم که یک‌سری افراد ممکن است در کشورها ویروس‌های جدید ایجاد بکنند و ممکن است این مساله واقعا وجود داشته باشد، ولی این مورد هم که انسان‌ها به محیط وحش حمله کرده و از حیوانات وحشی سوءاستفاده می‌کنند احتمال ویروس‌هایی که در آن حیوانات وحشی وجود داشته باشند و به انسان انتقال یابند و تکامل بیولوژیک خود را به دست بیاورند و

دباغ در ارتباط با امکان ظهور بیماری جدید در پاییز و زمستان پیش‌رو هم گفت: «این احتمال خیلی زیاد است. تهدید بیوتورویستی تهدیدهای ناجوانمردانه‌ای هستند که قدرت‌های زورمندار دنیا سال‌های سال است این تهدیدات را شروع کرده‌اند. ویروس HIV، سپاه‌خزم، شاید سارس و کرونا احتمالا از این نوع تهدیدات هستند. راه عقلی این است که حتی اگر فکر کنیم این چنین نیست اما باید درباره آن آمادگی داشته باشیم و بدانیم ممکن است واقعیت داشته باشد. قاعدتا تجربه کرونا نشان داد آمادگی‌های ما در حد متعالی هنوز نیست. خیلی شفاف و رک بگوییم این چنین است. البته درعین حال تجربه کرونا این را هم نشان داد که می‌توانیم خیلی راحت این آمادگی‌ها را با قدری تفکر و کار منظم ایجاد کنیم.»

■ برای بروز بیماری جدید آماده باشیم

■ احتمال افزایش مرگ‌ومیر ناشی از بیماری‌های تنفسی

دباغ در رابطه با شیوع آنفلوآنزا در فصول سرد هم گفت: «درمورد آنفلوآنزا سال‌ها این بحث وجود دارد. متأسفانه امسال با همپوشانی با کرونا ممکن است مرگ‌ومیر را خیلی افزایش دهد. هر سال آنفلوآنزا یک مرگ‌ومیری داشت ولی امسال ممکن است این مرگ‌ومیر را خیلی تشدید کند و اثر آن تقویت‌کننده باشد. ممکن است به‌خاطر اینکه مردم قدری بابت کرونا هوشیار شدند و مراحات بیشتری می‌کنند، مرگ‌ومیر صرفا ناشی از آنفلوآنزا قدری افت کند ولی روی کرونا تاثیر نداشته باشد و احتمالا امسال مرگ‌ومیر ناشی از بیماری‌های تنفسی بیشتر خواهد شد چون غیر از آنفلوآنزا، کرونا هم داریم.»

■ با توزیع و تزریق منطقی واکسن می‌توانیم تا حدی آنفلوآنزا را کنترل کنیم

آنفلوآنزا در ایران داشته باشیم. مبادی رسمی و مواردی که اعلام کردند، گفته‌اند نزدیک به ۲/۵ میلیون دوز دولت به‌صورت مجانی وارد می‌کند که به افرادی که در اولویت بندی هستند، بزند و به نظر می‌رسد بخش خصوصی می‌خواهد در این زمینه فعال باشد و تعداد دوز بالاتری را وارد کند تا با قیمت آزاد در اختیار افراد قرار گیرد. باز هم افرادی که در اولویت هستند باید مدنظر باشند. این دو بیماری اگر با هم رخ دهند از نظر بالینی امکان تفرق دادن بین این دو بیماری را نداریم. به همین علت تشخیص‌های آزمایشگاهی برای اینکه کووید یا آنفلوآنزاست، بسیار مهم می‌شود. بر همین اساس برنامه‌ریزی کردن در این فصل جدید برای شبکه آزمایشگاهی در ایران که می‌خواهد به تشخیص بپردازد و الان فشار کووید روی آن است، بسیار زیاده‌می‌شود و مهم است که تست‌های آزمایشگاهی مولکولی راه بیندازند که درواقع به‌صورت هم‌زمان این عوامل را با هم شناسایی کند تا بار کاری آزمایشگاه‌ها را کاهش دهد.»

گونه‌های جدید را ایجاد کنند، بسیار زیاد است. برای همین باید در این گونه رفتارها و فرهنگ‌ها در کشورهایی که این کارها را انجام می‌دهند، بسیار هوشیار باشیم و این موضوع را کنار بگذاریم. می‌دانیم الان منبع خیلی از ویروس‌ها از خفاش است. درمورد ابولا و الان درمورد کرونا کاملا کرونا ویروسی خفاشی شاخه علمی است که در ویروس شناسی امروزه مورد توجه هستند و ثمرات آن را شاهد هستیم. نرم‌های جدیدی از ویروس آنفلوآنزا در خفاش‌ها دیده‌ایم. اگر این ارتباط و استمرار ارتباط با حیوانات وحشی بیشتر صورت گیرد مطمئنا در آینده گونه‌های جدیدی از آنفلوآنزا که خیلی بد و باعث کشتار باشند را شاهد باشیم. به همین علت نمی‌توان پیش‌بینی کرد در آینده چه ویروسی خواهد آمد. بر ویروس تنفسی دیگر همانند آنفلوآنزا و کرونا ممکن است در آینده بیاید و باعث تهدید سلامتی در دنیا شود.»